

GRAHAM HARMAN

**OBJECT
GEORIËNTEERDE
ONTOLOGIE**

**EEN NIEUWE
THEORIE
VAN ALLES**

VERTALERS / NIELS HEXSPOOR EN MICHIEL POORTHUIS

Boom

© 2020 Graham Harman | Penguin Books
© 2024 Nederlandse vertaling: Niels Hexspoor en Michiel Poorthuis |
Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 j° Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van artikel 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912. Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

Vormgeving omslag: Mijke Wondergem
Vormgeving binnenwerk: Marry van Baar
Omslagbeeld: Pamela Rosenkranz, 56th International Art Exhibition: All the World's Future. Installation view, Swiss Pavilion, La Biennale di Venezia, Venice, May 9–November 22, 2015. © Pamela Rosenkranz.
Courtesy the artist and Sprüth Magers
Oorspronkelijke titel: *Object-Oriented Ontology. A New Theory of Everything.*

ISBN 9789024452583
NUR 730
www.boom.nl

INHOUD

Inleiding 7

1 Een nieuwe theorie van alles 21

2 De esthetica is het fundament van alle filosofie 55

3 Samenleving en politiek 93

4 Indirecte relaties 131

5 De rivalen van de objectgeoriënteerde ontologie 171

6 Verschillende benaderingen van de objectgeoriënteerde
ontologie 191

7 Objectgeoriënteerde ontologie in vogelvlucht 221

Nawoord – De terugkeer van de metafysica 227

Verantwoording van de vertaling 235

Noten 241

Bibliografie 253

Register 265

INLEIDING

Toen dit boek op 8 november 2016 bijna voltooid was, kozen de Amerikaanse kiezers Donald J. Trump, de in schandalen verwickelde zakenman en realityster, tot hun nieuwe president. Deze uitslag was verbazingwekkend, omdat Trump tijdens zijn verkiezingscampagne honderden controversiële uitspraken had gedaan. Een aantal keer ontkende hij botweg bepaalde uitspraken te hebben gedaan, terwijl er bewijs op beeld was van het tegendeel. De nasleep van deze verkiezingen bracht een wijdverbreide schok teweeg, die tot een opvallend groot aantal reflecties van publieke intellectuelen heeft geleid. Zoals altijd werd een van de meest tegendraadse standpunten ingenomen door de Sloveense filosoof Slavoj Žižek, die vasthield aan zijn opvatting van voor de verkiezingen dat een overwinning van Clinton simpelweg zou hebben geleid tot meer neoliberale middelmatigheid, terwijl een winst van de ambitieuze bullebak Trump ten minste een impuls zou zijn voor nieuwe en verrassende politieke coalities.¹ Een meer gebruikelijke reactie was echter om de overwinning van Trump te veroordelen en te beschouwen als signaal dat de wereld geen respect meer heeft voor de waarheid. De gezaghebbende *Oxford English Dictionary* nam in 2016 op subtiele wijze het voortouw door ‘post-truth’ (‘post-waarheid’) uit te roepen tot het woord van het jaar en te definiëren als: ‘betrekking hebbend op en verwijzend naar omstandigheden waarin objectieve feiten minder invloed

hebben op de vorming van de politieke opinie dan een beroep op emoties en persoonlijke overtuigingen'.² Niemand kon de impliciete verwijzing naar een specifieke, nieuwbakken Amerikaanse politicus ontgaan.

Als we de definitie van de *Oxford English Dictionary* mogen geloven, zouden 'objectieve feiten' de beste remedie zijn voor deze zogenaamde post-waarheid. De toestand van het begrijpen van objectieve feiten wordt vaak *kennis* genoemd. En kennis wordt dan over het algemeen opgevat als de menselijke erkenning van een waarheid, zodat kennis en waarheid doorgaans een paar vormen. In onze tijd worden de resultaten van de (natuur)wetenschap gewoonlijk erkend als de gouden standaard voor kennis en waarheid: een rol die ooit vervuld werd door de leer van de kerk, en in de toekomst wellicht door nu nog onbekende instituties. Als we zeggen dat onze samenleving gedomineerd wordt door de productie van kennis dan bedoelen we dat het succes van de natuurwetenschappen en hun technische toepassing de ultieme maatstaf zijn voor wat als waarheid geldt. Dit succes kan daarom een mogelijk weerwoord zijn op Donald Trumps 'beroep op emoties en persoonlijke overtuigingen'. Een demagoog kan volgens deze zienswijze louter tot zwijgen worden gebracht door kennis, zoals al wordt verwoord in het aloude linkse gezegde 'spreek de waarheid tegen de macht'. Een vergelijkbare opvatting werd een aantal maanden voor de verkiezingen geventileerd door de astrofysicus Neil deGrasse Tyson, die de volgende controversiële uitspraak deed op Twitter (thans: X): 'De aarde heeft een virtueel land nodig: #Rationalia met een grondwet van één regel: al het beleid moet gebaseerd zijn op strenge bewijsvoering.'³ Met andere woorden, als we de wetenschappelijke methode maar zouden kunnen toepassen op de politiek, dan zouden we eindelijk verlost zijn van irrationele menselijke conflicten, en zouden we in de politiek wellicht evenveel vooruitgang kunnen boeken als we in de vier eeuwen na de wetenschappelijke revolutie hebben gedaan in ons begrip van de natuur.

Waarheid en kennis worden op deze manier naar voren geschoven als het tegengif voor een relativisme (vroeger aan links

toegeschreven, maar nu voornamelijk aanwezig bij rechts) dat naar geloven ‘alternatieve feiten’ bedenkt, om met de nu al beruchte woorden van Trumps woordvoerster Kellyanne Conway te spreken. Het is echter op de een of andere manier niet altijd duidelijk waar we verondersteld worden de waarheid en kennis te vinden die als ons wondermiddel aanbevolen worden. Dit komt in het bijzonder naar voren in vakgebieden zoals kunst en architectuur, die veeleer gedreven worden door veranderende smaakontwikkelingen dan door berekeningen: een verschil dat voornamelijk gediend heeft om deze gebieden in de openbaarheid te devalueren in vergelijking met gebieden die daadwerkelijke kennis lijken te produceren, zoals de (natuur)wetenschap, techniek en geneeskunde. Het is ook niet duidelijk wie politieke kennis bezit, ondanks Tysons oproep om het staatsbestel op rationeel bewijs te funderen. Het is bijvoorbeeld moeilijk te geloven dat de werkwijzen van buitengewoon effectieve politici, zoals Abraham Lincoln of Mustafa Kemal Atatürk, neerkomen op een lijst van formules, die makkelijk door hun opvolgers herhaald kunnen worden. Het is zelfs niet altijd duidelijk waar wetenschappelijke kennis kan worden opgedaan. Wetenschappelijke theorieën worden in periodes van intellectuele omwentelingen regelmatig verworpen en vervangen. De pogingen van degenen die zich ‘structureel realisten’ noemen om te beargumenteren dat er een permanente mathematische kern in de wetenschap blijft bestaan, ondanks al die revoluties, zijn niet geheel overtuigend.⁴ De onwrikbare waarheid van de ene school van historici wordt door anderen weggezet als kleinburgerlijke vroomheid. Gerenommeerde ingenieursbedrijven maken fouten in hun berekeningen, waardoor honderden slachtoffers dood in zee storten. Aanhangers van verschillende religies slachtten door de eeuwen heen miljoenen andersgelovigen af. We mogen ook niet vergeten dat het geweld van Stalin, Pol Pot en andere atheïsten daar qua wreedheid niet voor onderdeed. Het zou makkelijker zijn om emoties en persoonlijke overtuigingen te weerleggen door waarheid en kennis als we zouden weten waar we die vandaan kunnen halen. En hoewel het Westen terecht trots is op zijn wetenschap-

pelijke traditie, die zijn wortels heeft in het oude Griekenland, was Socrates (469–399 v.Chr.), die beweerde geen enkele kennis te bezitten, wellicht de grootste intellectuele held van die periode. In Plato's dialogen verklaart Socrates inderdaad vaak openhartig dat hij nooit iemands leermeester is geweest en dat het enige wat hij weet is dat hij niets weet. Zelfs Socrates' beroemde benaming voor zijn beroep, *philosophia*, betekent de liefde voor wijsheid en niet het bezit ervan. Deze houding verschilt fundamenteel van de wiskunde en de (natuur)wetenschappen, die eerder naar het verkrijgen van kennis streven en niet naar het liefhebben ervan, al wordt dit verschil door velen genegeerd – zowel binnen de discipline als daarbuiten – die de filosofie aansporen om het zekere pad van de wetenschap te volgen.

Het onderwerp van het boek dat voor je ligt is objectgeoriënteerde ontologie (in het Engels *Object-Oriented Ontology*, afgekort als *OOO* en uitgesproken als 'Triple O'), een relatief nieuwe filosofische school, die Socrates letterlijk neemt. Niemand is werkelijk in het bezit van kennis of waarheid, die ons daarom ook niet kunnen beschermen tegen het verval van de politiek of van wat dan ook. Zoals *OOO* het ziet, is het werkelijke gevaar voor ons denken niet relativisme, maar *idealisme*. De beste remedie voor wat ons mankeert is niet het begrippenpaar waarheid/kennis (dat we in hoofdstuk 4 nader zullen beschouwen), maar de *realiteit*. De realiteit is de rots waarop onze schepen altijd stuklopen, en moet als zodanig worden erkend en vereerd, hoe onbereikbaar die realiteit ook moge zijn. Zoals legeraanvoerders zeggen dat geen enkel aanvalsplan het eerste contact met de vijand overleeft, zo zouden filosofen geen onfeilbare procedures moeten voorschrijven om emoties en persoonlijke overtuigingen te overwinnen. Ze moeten daarentegen in herinnering brengen dat geen enkele theorie het eerste contact met de realiteit overleeft. Omdat de realiteit bovendien altijd radicaal anders is dan onze verwoording ervan, en omdat we er nooit direct mee in contact kunnen treden, moeten we haar *indirect* benaderen. Deze terugtrekking uit of onttrekking aan directe toegang tot de realiteit is het centrale principe van *OOO*. Het veelgehoorde bezwaar tegen dit prin-

cipe is de klacht dat het ons niets anders oplevert dan nutteloze negatieve beweringen over een onkenbare realiteit. Dit bezwaar veronderstelt echter dat er slechts twee alternatieven zijn: eenduidige heldere beweringen in proza over de waarheid aan de ene kant, en vage poëtische gebaren aan de andere kant. Ik zal daarentegen beargumenteren dat de meeste cognitie geen van deze twee vormen aanneemt, zoals blijkt uit domeinen als de esthetica, metaforen, design, de vaak beschimpte discipline van de retorica, en de filosofie zelf. Zoals alle disciplines uit deze lijst heeft de filosofie grote cognitieve waarde, ook al is het zelf geen vorm van kennis. En in een tijd als de onze, die snel een beroep doet op kennis als remedie tegen iedere kwaal, wordt de filosofie daarmee een potentieel ontwrichtende kracht, met een heel ander idee van menselijke vooruitgang dan de (natuur)wetenschappen. Onder tussen kunnen we het beste tegen charlatans in de politiek en elders ingaan door onophoudelijk van ze te eisen dat ze de realiteit onder ogen zien, en niet met beweringen over een waarheid die niemand daadwerkelijk bezit. De vraag hoe we de kloof tussen kennis en realiteit op het spoor kunnen komen, is een van de belangrijkste opgaven van dit boek.

Een decennium geleden was objectgeoriënteerde ontologie nagenoeg onbekend bij het grote publiek, maar de laatste jaren is ze uitgegroeid tot een van de meest uitdagende filosofische theorieën, met een belangrijke invloed op de kunsten en de geesteswetenschappen. Žižek heeft deze school aangevallen, omdat in haar model geen plaats is voor het menselijke subject, en zijn aanbidders hebben zich meestal verenigd in hun afwijzing van OOO.⁵ De Franse filosoof Bruno Latour was enthousiaster en heeft aan de beweging de zinsnede 'objectgeoriënteerde politiek' ontleend, die hij in zijn recente hoofdwerk over verschillende bestaanswijzen hanteert.⁶ OOO is door het kunsttijdschrift *ArtReview* zelfs genoemd als een van de honderd meest invloedrijke stromingen in de internationale kunstwereld.⁷ Maar wellicht heeft OOO tot nog toe de grootste impact gehad op de architectuur, een vakgebied dat erom bekendstaat nieuwe filosofische stromingen als een van de eersten op te pikken. In elk geval hebben twee

organisatoren van grote architectuurconferenties publiekelijk verklaard dat ooo de eerdere invloed van Franse postmoderne filosofen als Jacques Derrida en Gilles Deleuze overschaduwet.⁸ Tegelijkertijd heeft Mark Foster Gage, assistent-decaan aan de architectuurfaculteit van Yale University, geschreven dat ‘de reden dat ooo bestudeerd wordt door [...] architecten is dat het niet alleen als tegengif werkt voor de nadruk die Deleuze legt op worden boven zijn, maar, in het verlengde daarvan, ook voor de idee dat de architectuur niet gerechtvaardigd wordt door haar eigen kwaliteit, maar door haar relaties – haar proces, haar interne complexiteit, haar contextuele relaties...’⁹ De aantrekkingskracht van deze school is zelfs door beroemdheden uit andere gebieden opgemerkt, zoals de populaire muzikant Björk die correspondeerde met ooo-auteur Timothy Morton en acteur Benedict Cumberbatch, die in 2014 aandachtig luisterde naar een van mijn lezingen in een privéwoning in Londen.¹⁰

Objectgeoriënteerde ontologie (ook bekend onder de naam ‘objectgeoriënteerde filosofie’) is eind jaren negentig van de vorige eeuw ontstaan, maar haar grote invloed begon grofweg met de eerste conferentie over dit onderwerp, die werd gehouden aan Georgia Tech in Atlanta in april 2010.¹¹ Naast mijn boeken zijn de meest prominente ooo-boeken geschreven door Ian Bogost (*Unit Operations*, *Alien Phenomenology*), Timothy Morton (*Realist Magic*, *Hyperobjects*) en Levi R. Bryant (*The Democracy of Objects*), tot zijn denken een andere wending nam. Zoals altijd het geval is met een oude discipline zoals filosofie zijn niet alle ideeën van ooo nieuw, hoewel ze wel in nieuwe combinaties worden ingezet en toegepast op onderwerpen die filosofen vaak genegeerd hebben. Een paar van de basisprincipes van ooo, die we in de volgende hoofdstukken zullen bespreken, zijn de volgende: (1) Alle objecten moeten evenveel aandacht krijgen, of ze nu menselijk, niet-menselijk, natuurlijk, cultureel, reëel of fictief zijn. (2) Objecten zijn niet identiek aan hun eigenschappen, maar hebben een gespannen relatie met deze eigenschappen, en deze spanning is verantwoordelijk voor alle verandering die zich voordoet in de wereld. (3) Er bestaan slechts twee soorten objecten: *reële objecten*

bestaan ongeacht of ze momenteel iets anders beïnvloeden, terwijl *sensuele objecten* enkel bestaan in relatie met een reëel object. (4) Reële objecten kunnen geen directe relatie met elkaar hebben, maar enkel een indirecte relatie die door een sensueel object mogelijk gemaakt wordt. (5) Er bestaan twee soorten eigenschappen van objecten: wederom, reëel en sensueel. (6) Deze twee soorten objecten en twee soorten eigenschappen leiden tot vier fundamentele permutaties, die door 000 als de oorsprong van tijd en ruimte worden behandeld, maar ook van de twee nauw met elkaar verweven begrippen *essentie* en *eidōs*. (7) Ten slotte gaat 000 ervan uit dat de filosofie over het algemeen een nauwere relatie heeft met de esthetiek dan met de wiskunde of de natuurwetenschap. Hoewel sommige ideeën die ik zojuist heb opgesomd uitdagend of zelfs onaannemelijk kunnen klinken, zal ik mijn uiterste best doen om ze zo duidelijk mogelijk uit te leggen. Mijn hoop is dat wie dit boek uitleest een opmerkelijk nieuw intellectueel landschap in beeld zal hebben gekregen.

000 heeft felle reacties uitgelokt – zowel positief als negatief – in domeinen als die van de Afrikaans-Amerikaanse studies, archeologie, architectuur, choreografie, design, ecologie, onderwijs, feminisme, geschiedenis, literatuurtheorie, mediastudies, muziek, politieke theorie, psychoanalyse, sociale theorie, theologie, videospeltheorie en beeldende kunsten, en natuurlijk de filosofie zelf. Deze brede invloed lijkt misschien een bekend verhaal, omdat vele aan de continentale (veelal Frans-Duitse) traditie ontleende filosofische methoden de afgelopen vijftig jaar al in de Engelstalige wereld zijn doorgedrongen. Deze trends zijn vaak, op enigszins onnauwkeurige wijze, op één hoop gegooid onder de noemer ‘postmodernisme’ of simpelweg ‘theorie’. In sommige kringen worden ze afgedaan als vormen van opzichtig bedrog. Een aantal van de eerste namen die in dit verband bij me opkomen zijn die van Jacques Lacan, Roland Barthes, Michel Foucault, Jacques Derrida, Luce Irigaray, Slavoj Žižek, Judith Butler, Martin Heidegger en Bruno Latour – de laatste twee van deze groep zijn mijn persoonlijke favorieten. Maar daar waar de meeste van deze stromingen beweerd hebben dat de realiteit iets is wat ‘gecon-

strueerd' is door taal, macht of menselijke culturele praktijken, is 000 botweg filosofisch *realisme*. Dit houdt onder meer in dat 000 meent dat de externe wereld onafhankelijk van de menselijke gewaarwording bestaat. Hoe flauw en vanzelfsprekend dit punt ook moge klinken, het gaat in tegen een eeuw continentale filosofie en het gaat kanten op die verrassend vreemd zijn voor het gezond verstand.

Zelfs lezers die voor het eerst in aanraking komen met 000 zouden al wel bekend kunnen zijn met de notie van objectgeoriënteerde programmeertalen, zoals C++ of Java. Om verwarring te voorkomen, moet ik van het begin af aan opmerken dat er geen essentieel verband is tussen de twee. 000 heeft de term 'objectgeoriënteerd' slechts geleend van de informatica, en de ontwikkelingen in dat gebied vormden niet direct de aanleiding daarvoor. Een expert in programmeren zou wellicht een vergelijkende studie kunnen uitvoeren naar objectgeoriënteerd programmeren en 000; dit is tot nu toe niet noodzakelijk geweest, omdat 000 alleen de term 'objectgeoriënteerd' uit de computerwereld leent en zich niet zozeer laat inspireren door de details van die wereld. Toch is er een aantal belangrijke gemeenschappelijke kenmerken als het gaat om de betekenis van het begrip 'objectgeoriënteerd' in zowel de informatica als de filosofie. Daar waar programma's die in oudere programmeertalen geschreven zijn systematische en holistische entiteiten waren, waarbij alle onderdelen geïntegreerd waren in een samengebundeld geheel, maken objectgeoriënteerde programma's gebruik van onafhankelijk geprogrammeerde 'objecten' die communiceren met andere objecten, waarbij de interne informatie verborgen (of 'ingekapseld') blijft voor die andere objecten. Omdat de onderdelen onafhankelijk zijn, hoeven computerprogramma's niet meer elke keer van voren af aan geschreven te worden, maar kan men gebruikmaken van geprogrammeerde objecten die al geschreven zijn voor een ander doel, waarbij ze in een nieuwe context geïntroduceerd worden zonder dat daarbij hun interne structuur veranderd hoeft te worden; met andere woorden: in plaats van dat iedere keer een geheel nieuw programma gecreëerd moet worden, kan men indi-

vidueel geprogrammeerde objecten samenbrengen om zo nieuwe verzamelingen te creëren voor nieuwe doelen – ze worden in verscheidene combinaties hergebruikt om nieuwe toepassingen te creëren. Ik wil benadrukken dat de objecten ook ondoorzichtig zijn voor elkaar en niet alleen voor de gebruiker, hetgeen van belang is omdat dit idee onbekend is binnen de geschiedenis van de westerse filosofie. Eeuwenlang heeft een aantal denkers gesuggereerd dat de realiteit van dingen uiteindelijk onkenbaar voor ons is: Immanuel Kants ‘dingen op zich’, Heideggers ‘zijn’ en Lacans ‘Reële’ zijn slechts drie voorbeelden van deze tendens in de intellectuele geschiedenis. Wat 000 anders maakt dan deze denkstromingen – maar wel gemeenschappelijk heeft met objectgeoriënteerd programmeren – is de idee dat objecten nooit volledig contact met elkaar, of met de menselijke geest, maken. Dit is een cruciaal punt dat door de meesten die 000 ervan beschuldigen niet origineel te zijn, over het hoofd gezien wordt. 000’s toewijding aan de wederzijdse duisternis van objecten is datgene wat maakt dat 000 niet opgaat in hedendaagse modieuze holistische filosofieën, die beweren dat alles uitsluitend gedefinieerd kan worden door zijn relaties en dat de wereld slechts het geheel is van deze relaties. 000 verdedigt daarentegen de idee dat objecten – of ze nu reëel, fictief, artificieel, menselijk of niet-menselijk zijn – wederzijds autonoom zijn en alleen in relatie treden in speciale omstandigheden, die dan uitgelegd dienen te worden in plaats van verondersteld. De technische manier om dit punt te maken is te zeggen dat objecten wederzijds ‘teruggetrokken’ zijn, een concept dat van Heidegger (1889-1976) komt.¹² Tegen de aannames van het gezonde verstand in kunnen objecten niet *direct* contact maken met elkaar, maar hebben ze een derde term of een bemiddelaar nodig om dergelijk contact te laten plaatsvinden.

Nu we het ‘objectgeoriënteerde’ deel van 000 hebben besproken, gaan we dieper in op de derde 0. Deze staat voor ontologie. Hier draait de eerdergenoemde leenrelatie zich om: terwijl de filosofie de uitdrukking ‘objectgeoriënteerd’ van de informatica heeft geleend, heeft de informatica het begrip ‘ontologie’ van

de filosofie geleend. In de filosofie zijn de begrippen ‘ontologie’ en ‘metafysica’ dusdanig vergelijkbaar dat sommigen (onder wie de auteur van dit boek) er de voorkeur aan geven ze als synoniemen te beschouwen. Beide termen verwijzen naar het deel van de filosofie dat zich bezighoudt met de structuur van de realiteit op zich, in plaats van met meer specifieke gebieden zoals ethiek, politieke filosofie of kunstfilosofie. De algemeen geaccepteerde geschiedenis van het woord ‘metafysica’ vertelt ons dat het bedacht is door de oude redacteuren van het werk van Aristoteles (384-322 v.Chr.). Aristoteles was een van de eerste grondleggers van zowel de natuurwetenschap als van de filosofie, en zijn boek *Fysica* geeft een gedetailleerde beschrijving van de werking van de natuur. Naast de *Fysica* schreef Aristoteles ook een werk over filosofische kwesties die buiten of voorbij de natuur liggen, waarin aan bod komt hoe individuele dingen (of ‘substanties’) als ondersteuning voor hun veranderende eigenschappen (of ‘accidenten’) fungeren, maar waarin ook de rol van God in de structuur van de kosmos beschreven wordt. Men zegt dat de redacteuren van het werk van Aristoteles niet goed wisten wat ze aan moesten met deze moeilijke teksten en ze daarom simpelweg achter de *Fysica* geplaatst hebben, en dat ze als gevolg daarvan bekend zijn geworden als de *Metafysica*, oftewel de werken ‘na de *Fysica*’. Maar in het Oudgrieks kan het voorzetsel ‘meta’ ook ‘voorbij’ betekenen, en zodoende kwam de metafysica alom bekend te staan als de discipline die ‘voorbij’ de fysische wereld gaat. In de continentale traditie wordt ‘metafysica’ sinds Heidegger en Derrida (1930-2004) als een zeer negatief begrip gebruikt om tegenstanders ervan te betichten dat ze filosofie bedrijven op een naïeve manier die volgens deze continentale denkers typerend is voor de westerse filosofie sinds Plato. Hoewel sommige filosofen veel energie steken in subtiele interpretaties van de betekenis van de Griekse woorden *ontos* en *logos*, is het voor ons voldoende om, als we het over ontologie hebben, te zeggen dat ontologie zoiets betekent als ‘de studie van het zijn’. We kunnen op grond daarvan zeggen dat de ontologie tamelijk vroeg in de Griekse filosofie opdook, en nog eerder in India. Toch duurde hetelijkbaar tot 1613 todat het